

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 26. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1838_599-txt-shoot-idm1071.pdf (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

III.

(Den 25de Juni.)*Mine Herrer!*

Det var *Kejser Josef den anden*, det østerrigske Hus og det hellige romerske Rige, snurrlig lhukkommelse, jeg ønskede at henlede Deres Opmærksomhed [paa]; men kunde De sige mig, hvordan jeg dermed skulde bære mig ad, vilde jeg virkelig være Dem Tak skyldig; thi jeg har den Mistanke, det gaar Dem i dette Stykke omtrent som mig, at skjønt Ordsproget siger: alle gode Ting er tre, finder De dog hverken, at Ting kun behøver at blive tre for at være gode, eller at Kejser Josef, det østerrigske Hus og det hellige romerske Rige er tre gode Ting til en Aften-Underholdning. Jeg skulde derfor med største Fornøjelse springe dem alle tre over, naar jeg turde; og for den Del, de tog i Tyrke-Krigen 1788, kunde jeg det ypperlig; men om end Beundringen, man i min Barndom følte for Kejser Josef, Vigtigheden, der i min Ungdom lagdes paa en rigtig Stamtavle af det østerrigske Hus, og endelig den dybe Ærefrygt, især de smaa Forfattere her inde altid har haft for de højtyske Recensenter, – om end alt dette, som det uden Tvivl gjør, virkede svagere paa mig end Tanken om at kjede baade Dem, m. H., og mig selv, saa er det dog lige vist, at Josef den anden, uden at tænke derpaa, kraftig forberedte Franskmændenes 28Sejre i Revolutions-Krigen, og at vi hverken kan forstaa den eller Omvæltningerne, den afstedkom, uden at have det østerrigske Hus og det hellige romerske Rige lyslevende for Øje, saa, naar det ellers kunde nytte, burde vi maaské nok kjede os en Times Tid til fælles bedste. Erfaring har imidlertid lært mig, at den eneste nyttige Kjedsommelighed i denne Verden er den, der holder Folk fra skadelig Morskab, saa jeg vilde nok kjedet mig en Times Tid eller to, for om muligt at overtale ham til heller at kjede sig paa Tronen end mere sig med at gjøre Millioner ulykkelige; men kjede baade mig selv og Dem, m. H., ved at moralisere for de døde, det vil jeg overlade til de højtyske Historie-Skrivere, som er berømte for den Jærnfliid, hvormed de arbejde især paa de dødes Oplysning. Trods alle Betæneligheder skulde jeg da selv trods mit givne Løfte springe Kejser Josef og alle hans fromme Ønsker rent over, dersom det ikke var faldet mig ind, at hans og i det hele den højtyske Maade at oplyse og reformere Folk paa har uden Tvivl for os alle en morsom Side at betragtes fra, og vor store Komiker Ludvig Holbergs bekendte Paastand: at enhver Ting ikke blot, som alle Folk siger, har to Sider at betragtes fra, men ogsaa en tredje, nemlig den morsomme, er maaské aldrig bedre stadfæstet end ved den Genialitet, hvormed han fandt en morsom Side selv ved den højtyske, forskrækkelig baade kjedsommelige og ærgerlige, Skjødelyst: at ville skabe Folk om med Syllogismer.

Ja, m. H., De har vist alle sammen set eller dog læst Holbergs uskatterlige Erasmus Montanus og kan da umulig have glemt, hvor morsomt det gaar til, da han med sine Syllogismer vil omskabe Nillemor til en Sten, Per Degn til en Hane og Jesper Ridefoged til en Tyr; og fra denne Side skal vi betragte Kejser Josef som Reformator, nu da det er forbi, da han har været død snart i 50 Aar, og de er sagtens alle døde, som vaandede sig under hans lige 29saa tyranniske som latterlige Forordninger. Den Syllogisme, der ligger til Grund for dem alle, er nemlig aabenbar denne: Jeg kan gjøre med mit, hvad jeg vil, jeg vil, at alle mine Undersaatter skal være efter mit Hoved, følgelig gjør jeg dem alle sammen om derefter. Denne yderst komiske Logik, der kun bliver frygtelig, naar Filosooffen, som Josef, sidder paa en Trone med en staaende Hær til at give sine Slutninger Fynd og Klem, denne Logik var nu vist nok langt fra at være Josef ejendommelig, – thi han var i Grunden et maadeligt Hoved, med hvad man kalder et godt Hjærte, – nej, det er ganske mærkeligt, at i samme Grad som man fra Barns Ben studerte den latinske Grammatik, der, som man siger, især gjør logiske Mirakler, i samme Grad blev det almindeligt baade hos de lærde og deres letnemme Disiple i Kongers Huse at slutte saa forskrækkelig overalt, hvor man kom uden for Grammatikken og de taalmodige Bøger, der naturligvis lod sig skrive og trykke, dreje og vende om saa meget, man behagede. Derfor løftede alle de lærde, [hvem] Josef ikke (som Professorerne i Løven) vilde skabe om, ham til Skyerne, og endnu ser jeg Tyskerne beklage, blot [at] han gik for rask til Værks med, hvad det i øvrigt var priseligt at stile paa. Havde derfor Josef haft lutter Tyskere at regere over, da vilde han, for saa vidt den personlige Fordel ej kom i Spillet, haft alle maadelige Hoveder paa sin Side; men nu havde han baade *Bømer* og *Ungarer*, *Brabanter* og *Italienerne*, og dem vilde han alle sammen behandle ikke blot som Tyskere, men som tamme Østerrigere, der godt fandt sig i at lade deres allernaadigste Kejser tænke for sig, naar han blot ikke bogstavelig tog dem Brødet af Munden.

Dog, selv Østerrigerne var det for drøjt, at de, til Ære for Kejserens franske Filosofi og abderitiske Økonomi, ikke maatte give Forældre og gode Venner de fire Fjæle med i Graven, men skulde putte dem i en Sæk og smide 3odem i en Kalkgrav; og langt mindre kunde da *Ungarerne* finde sig i, at Josef ikke vilde være Konge i Ungarn eller rette sig efter Grundloven, men lod den ungarske Krone føre til Wien og vilde med et

Pennestrøg tilintetgjøre deres Forfatning, udrydde deres Sprog og forvandle Ungarn til "Oesterreich an der Theiss".

Lige saa lidt kunde Borgerne i *Bryssel*, *Gent* og *Antwerpen*, bryske Folk fra gammel Tid, finde sig i, at Kejseren vendte op og ned paa al Ting hos dem, afskaffede Love og Indretninger og udskrev Skatter, uden at spørge dem til Raads eller [at] ville høre et Muk, uagtet deres gamle Privilegier af de burgundiske Hertuger, som Kejseren ogsaa selv havde besvoret og beseglet, udtrykkelig forbød alt saadant; saa *de* fandt, det var her slet ikke Spørgsmaalet, om de Klostre, Josef ophævede, var til Nytte eller til Skade, om Universitetet i *Løven* trængte til at reformeres eller ikke, eller om de rige Kjøbmænd kunde have Raad til at give mere Skat end før; men Spørgsmaalet var, hvordan Hertugen i *Brabant* turde understaa sig at behandle et frit Folk som sine Trælle. Det varede længe, inden Josef kunde tro sine egne Øjne eller Øren, saa vildfremmed var denne Anskuelse og dette Sprog af Undersaatter ham, der altid havde tænkt og sagt og skrevet, at ingen gamle Brevskaber eller mølædte Pergamenter, eller selv dumme Edsformaliteter, maatte hindre en Fyrste fra at gjøre godt, at fremme Oplysningen, udrydde Overtroen og rette sine Indtægter efter sine Udgifter, samt at det hos Undersaatter allerede var Majestæts-Forbrydelse at tvivle enten om Kejsersens Oplysning, uindskrænkede Enevoldsmagt eller Agtelse for alle sande Menneske-Rettigheder, han, som endogsaa havde aabnet Augarten til en Spaseregang for Wienerne og skrevet over Porten: "For Menneskene, af hvem der véd at skatte dem."

Det er jo latterligt; men dog var denne Tankegang ikke blot herskende ved Hofferne, men ogsaa i den lærde ³¹Verden, og det nødvendig, da man forgudede *Latinen* og løftede *Trajan*, *Hadrian* og *Mark Avrel*, *Filosoffen* paa Tronen, til *Skyerne*. Til alle Tider er det dog meget forklarligt, at selv en godmodig Fyrste, med mindre Forstand end *Forfængelighed*, kan for ramme *Alvor* faa i *Sinde* at efterligne, hvad der for *Røverkjøb* lover den ærefuldeste *Udødelighed*, der paa *Jorden* kan vindes. Hvad der nu aldrig faldt enten *Trajan*, *Hadrian* eller *Filosoffen* paa Tronen *Mark Avrel* ind, var, at deres Undersaatter var andet end deres *Slaver*, som maatte takke, beundre og tilbede dem, naar de til *Hverdagsbrug* lod dem beholde *Liv* og *Lemmer* og det *nødtørftige*, men maatte selv med deres *Fornuft* kunne begribe, de havde det alt sammen forbrudt, hvis de vovede at kny mod deres almægtige Herre, endsige da at pukke paa gamle *Friheder* eller utabelige *Menneske-Rettigheder*, at vrage *Roms* og *Kejsersens* guddommelige Sprog eller nægte ham og hans *Guder* *Tilbedelse*.

Naar Josef derfor, selv kronet til "*romersk Kejser*", sammenlignede sig med sine over al *Kristenheden* berømte *Forgængere*, da maatte han nødvendig finde endnu flere *Dyder* og udmærket *Agtelse* for *Mennesket* hos sig og kunde aldrig tage i *Betænkning* at slaa *Streg* over *Ungarers* og *Belgiens* gamle *Brevskaber*, naar de stod i *Vejen* for hans ny, som han mente gavnlige, *Indretninger*, dels til *Oplysning* og *Besparelse* og dels til hans egen *kejserslige Fornøjelse*, men fandt, det var en følgelig *Sag*, at, da han, som kunde snakke baade *Fransk* og *Ungarsk* og *Italiensk*, dog foretrak det *tyske Sprog*, maatte alle hans *Undersaatter*, naar de blev bedre oplyste, nødvendig det samme. Saaledes kan vi forklare os, og saaledes vil den billige *Historie* undskylde *Kejser Josef*; men hans *Undersaatters Misfornøjelse*, *Knur* og stigende *Utaalmodighed* er naturligvis endnu langt forklarligere og trænger *borgerlig talt* slet ikke til *Undskyldning*, da *Gudsdyrkelsen* er hvert *Menneskes* egen *Sag*, som kommer ingen anden ved, et ³²*Folks Modersmaal* er deres *Øjsten*, som ingen, der vil være deres *Ven*, maa røre ved, og *Pagten* mellem dem og deres *Fyrste* er *Rigets Grundlov*, som *Fyrsten* naturligvis ikke kan ophæve, uden derved at opløse - og afsætte sig selv. Om derfor end *Kejser Josefs* *Oplysning* havde været guddommelig, og hans *Indretninger* *himmelske*, saa havde det dog været lige *despotisk* og *unyttigt*, at ville paanøde *Undersaatterne* denne *Oplysning* og skære saa *forskjellige Folkefærd* over én *Kam*, foreskrive dem [alle] *Sprog*, *Love* og *Indretninger*, der i det højeste kunde passet for ét af dem; men nu var oven i *Kjøbet* *Josefs* *Oplysning*, ligesom *Fredriks* og *Katrines*, *fransk* og *ret egentlig voltairisk*, hans nye *Love* kun *Fostre* af hans *Luner* og *Legetøj* i hans *Hænder*, og alle *Indretninger* beregnede paa den *Umulighed*, at *Folkene* skulde rive sig løs fra al deres *Gudsfrygt*, al *Ærbødighed* for *Kirken* og *Fortiden*, alle *nedarvede Fortrin* og *Rettigheder*, og *desuagtet* vise *Kejseren* og hans *Embedsmænd* den *blindeste*, mest *uindskrænkede Lydighed*; saa her maatte *Forvirringen* blive lige saa *grænseløs*, som *Forblindelsen* var *uhyre*.

Endnu da *Kejser Josef* i 1787 havde den berømte *Sammenkomst* med *Kejserinde Katrine* i *Kherson*, levede han i den søde *Skaberdrøm*, men vakt af den i de samme *Dage* ved den første *Jobspost* om *Opstand* i *Belgien*, og dermed begyndte den svære *Krebsgang*, saa han havde kun et *ulykkeligt Varsel* for sin *Tyrkekrig*, som da ogsaa blev saa *uheldig*, at man ordentlig maatte forbavses derover, naar man ikke vidste, at *Josefs* *Krigskunst* var lige saa *luftig* som hans *Statskunst*, i det han omhyggelig langs med den *tyrkiske Grænse* trak en *Kordon* imod *Krigen*, som han selv havde erklæret, uden at naturligvis *Tyrkerne* respekterede samme *Kordon*, men var forvovne nok til at bryde igjennem og derved forstyrre den hele *Operationsplan*, som formodentlig var: at gaa forsigtig frem paa den hele *Linje* og med saa lidt *Blodsudgydelse* som muligt indtage sin *beskikkede Del* af det *tyrkiske Rige*. At det imidlertid lige saa lidt nu som nogen *Sinde* var *personlig Tapperhed*, *Østerrigerne* manglede, saa' man, da *Kejser Josef* og hans *taktiske Skolemester Lasky* overlod *Anførselen* til den gamle *Laudon*, berømt fra *Syvaarskrigen*; thi da blev ikke blot *Grænserne* kjækt forsvarede, men de berømte *tyrkiske Grænsefæstninger Choczim* ved *Dniester* og *Belgrad* ved *Donav* erobrede, og selv midt under *Skolemesterskabet* beundrede hele *Evropa* en *østerrigsk Batallion*, som var kastet ind i den saakaldte *Veterani-Hule* i *Klipperne* ved *Donav*, ej langt fra *Orsova*, en

kolossalsk Jættestue, der for Resten beskrives saa romantisk, at man vanskelig, uden at have set den med egne Øjne, kan vide, hvor meget der er historisk. Denne Hule – som har sit Navn af en østerrigsk General *Veterani*, som i Slutningen af det 17de Aarhundrede med 300 Mand forsvarede den i 45 Dage – forsvarede nu Oberst *Stein* i 21 mod en hel tyrkisk Hær og indskød selv Barbaren en saadan Ærbødighed, at den Haandfuld tapre, der omsider maatte overgive sig, behandlede med al mulig Artighed, løslodes og ledsagedes med Æresvagtt til den østerrigske Lejr.

For Resten ser man nok, at hvor vel forligte end Kejseren af Tyskland og Kejserinden af Rusland i Kherson kan være blevne om Tyrkiets Deling, til Kristenhedens og Oplysningens bedste, saa enten trode de dog hinanden kun paa det halve eller undte dog helst dem selv Broderparten; thi de var langt fra at gaa ind i hinandens Planer uden maaské for at krydse dem, og noget saadant hørte vel til, for at Tyrkerne, uagtet de nødtes til at splitte deres Kræfter og bestandig kæmpe mod en overlegen Magt, dog blev i Stand til at sælge hver Fodsbred i dyre Domme og i det hele redde deres gamle Rov.

Russerne var imidlertid baade nærgaaende og frygtelige og havde, da Østerrigerne dog altid beskjæftigede en 34stor Del af den tyrkiske Hær, langt friere Hænder; saa uden Tyrkernes fortvivlede Haardnakkethed vilde næppe enten Sverigs Tværstreg eller Frankrigs, Englands og Prøjsens gode Raad og høje Tone have reddet Konstantinopel fra at blive den tredje Hovedstad i det russiske Verdens-Rige. I Aaret 87 var Krigserklæringen det mærkeligste, og i 88, ja, vel under hele Krigen, gjorde *Oczakovs* Belejring og Storm ganske rigtig den største Opsigt; og herved maa vi først bemærke, at det til Lykke aldrig var som Menneskebolig eller blomstrende Stad, *Oczakov* har spillet Rolle, men kun som en stærk Fæstning paa Tyrkisk ved *Dnjepers* Udløb i det sorte Hav. Allerede én Gang før i det 18de Aarhundrede havde Russerne købt denne Fæstning i Ørken for uhyre Blodstrømme og ødelagt den i Bund og Grund, men Tyrkerne havde bygt den stærkere op igjen og nu besat den med 20,000 Mand, der naturligvis var mistænkelige Naboer for Russerne i Kherson i Krim. Det var Kejserindens navnkundigste Yndling, en Tid lang hendes Behersker og længe hendes højre Haand, Fyrst *Potemkin*, som her skulde vinde sine Lavrbær, det vil sige St. Georgs Ridderbaand, som kun maatte bæres af en Overfeltherre efter en vunden Sejer; og skjønt han næppe havde Rum paa Kjolen til den sorte Ørn, da Fredrik den eneste sendte ham den, higede han dog bestandig efter alt, hvad han ikke havde. Allerede i Juli aabnedes Belejringen, men saa længe Søen var aaben, kunde Russerne, trods alle deres afgjørende Sejre over den tyrkiske Flaade, aldrig faa den bort fra *Oczakov*, saa Belejringen maatte en Stund saa godt som ophæves; men den strænge Vinter hjalp i alle Maader Russerne; thi da [de] aldrig turde tænke paa at komme levende i Hus, før Fæstningen var tagen, drev den dem til Fortvivlelse, hvoraf *Potemkin* benyttede sig til en almindelig Storm den 17de December, som lykkedes og fulgtes af saa grusomt et Blodbad, som de samtidige Skribenter sige, kun blev overgaaet 35af Russerne selv, da de to Aar efter under *Suvarov* stormede *Ismail*. Først efter Indtagelsen af disse Fæstninger, blev Storvesiren slaaet i aaben Mark, men nu var man paa begge Sider kjed af Krigen, de andre store Magter begyndte alvorlig at lægge sig imellem, den franske Revolution forfærdede alle kronede Hoveder, *Potemkin*, som havde drømt om at befri Grækenland og i det mindste blive Konge i Moldov og Vallakiet, døde, og Freden blev sluttet i Jassy med Aaret 91.

Gjaldt det os nu kun om at se, hvorfor Russerne ikke kom til Konstantinopel den Gang, kunde vi vel finde Grund nok dertil, uden at se paa det Sidehug fra *Sverigs* Side, der stansede paa Halvvejen; men desuagtet gjorde det dog saa stor Opsigt i Petersborg, at det ikke blot hindrede Flaadens Afgang til Middelhavet, men stemte Kejserinden langt fredeligere; og om det end ikke var saa, vilde det dog for os altid være vigtigt og fornøjeligt at se, hvordan det stod til i vor Del af Norden ved den franske Revolutions Udbrud, hvortil Indviklingen i Tyrkekrigen giver den bedste Anledning.

Sverige havde indtil Trediveaars-Krigen været næsten ganske ubekjendt uden for Norden, men under denne store Vendekreds, hvor Danmark næsten tabte sin Vigtighed, vandt Sverige under *Gustav Adolf* en evropæisk Navnkundighed, det næsten havde lige saa ondt ved at tabe som at vedligeholde. Denne Navnkundighed voxte end ogsaa ved *Karl den tolvtes* vel æventyrlige og til Slutning ulykkelige, men dog kæmpemæssige og glimrende Færd, saa uagtet Sverige maatte afstaa Ingermanland, Estland, Lifland og lidt af Finland til Peter Czar, ansaa det dog i hele Evropa, endsige da i Petersborg, endnu for en Magt af anden Rang, der under en tapper Konge kunde blive frygtelig og farlig, man vidste ikke for hvor mange, men først og sidst for Rusland, der havde været saa nærgaaende og lagt sin ny Hovedstad ligesom til Trods paa, 36hvad der længe kaldtes *svensk Grund*. Landet var imidlertid, især under *Karl den tolvtes* bestandige Krig, blevet forarmet, Adelen havde under svage Fyrster tiltaget sig den egentlige Regering og var delt i to Partier, hvoraf det ene holdt med Rusland og det andet med Frankrig, og stod da begge i udenlandsk Tjeneste og til Dels i fremmed Sold. I Midten af Aarhundredet besteg *Adolf Frederik* af det oldenborgske Hus, forhen Biskop i Lybek, den svenske Trone, men bar kun Kronen til Stads, hvorover han en Gang blev saa utaalmodig, at han nedlagde den, men lod sig dog overtale til at tage den igjen og døde med den 1771. Hans Søn *Gustav den tredje* tog sig derimod paa den første Rigsdag 1772 med Staalhandsker den Frihed at give Sverige en ny Forfatning og herskede temmelig uindskrænket til Rigsdagen 86, hvor han slet intet kunde udrette; og uagtet det kun var et daarligt Varsel for en Krig, han vilde begynde paa sin egen Haand, saa' *Gustav* dog vist deri én Grund mere til at bryde med *Rusland*, dels fordi han ansaa Modstanden [for] vakt fra denne Side, og dels fordi han mente, naar Krigshæren først var paa Benene, at kunne gjøre, hvad han vilde.

Gustav var nemlig ikke blot en Søstersøn, men en stor Beundrer af Fredrik den eneste, ligesom denne en Beundrer af Voltaire, selv Skjønaand og Skribent og, med mange smukke Talemaader om Frihed, Oplysning og Menneskerettigheder o. s. v., baade saa forfængelig, selvklog og selvraadig som nogen af de samtidige Fyrster, medens paa den anden Side den grænseløse Forvirring i alt, Folkets Armod og Adelen haarde Tryk maatte synes ham at undskylde ethvert Middel til at fremkalde bedre og lysere Dage. Midt i 88 lod han nu Kejserinden sige, at vilde hun beholde Fred med ham, maatte hun tilbagegive, hvad hun af Finland havde inde, betale ham Krigsudrustningen og give Tyrkerne Krim eller, om de paastod det, alt til 37 bage. Det var Krigserklæring nok, og kunde Gustav strax rykket mod Kronstad og Petersborg, kunde det blevet farligt nok, men nu gjorde Armeen i *Finland* Opstand, mens en dansk Armé brød ind fra *Norge*; og skjønt begge Dele løb taalelig af, blev Gustav dog forsinket, til det var for sent, saa han maatte være glad ved ej at tabe mere ved Freden, end Krigen havde kostet.

Det var nemlig først i Foraaret 1790, Gustav med samlet Styrke til Lands og Vands prøvede paa at gjæste Kejserinden i sin Hovedstad og haabede at kunne ødelægge den russiske Flaade ved Reval og Kronstad, før den blev forenet; men skjønt han virkelig satte Petersborg i Skræk, mislykkedes Forsøget dog saa ganske, at han i Begyndelsen af Juli Maaned laa med hele sin Flaade indesluttet af den langt overlegne russiske i Viborg Sund, uden Levnedsmidler og, som det syntes, uden Redning forloren. Med en rask Østenvind lykkedes det ham imidlertid at bryde ud, og skjønt det naturligvis kostede baade Folk og Skibe, ansaa de svenske det dog efter Omstændighederne med rette for en Sejer; og at de ikke havde tabt Modet, maatte Russerne bekjende, da de tre Dage efter opsøgte Gustav i Svenskesund ved Fredrikshamn, hvor han laa med Skjærgaardsflaaden, som den russiske Admiral, Prins Nassau, ansaa for en god Prise. I den Sted blev den russiske Skjærflaade næsten rent ødelagt, og det er mærkeligt, at Æventyreren Prins Nassau, som havde gjort Krig til sit Haandværk og sin Hjærtensglæde fra Barns Ben, fik i dette Slag mod Svenskerne sin Fornøjelse, saa man finder ham ej mere under Vaaben, skjønt han endnu var i sin bedste Alder og levede at se Napoleon paa Tronen.

Denne lykkelige Vending midt i Ulykken trode imidlertid Gustav ej bedre at kunne benytte sig af, end til at faa en taalelig Fred, maaské til Dels fordi han alt da har haft det forfløjne Indfald, som siden forstyrrede ham: at 38gaa i Spidsen af de franske Emigranter til Paris og kvæle Revolutionen i Fødselen. I denne Hensigt sluttede han Forbund og Venskab med Sverigs Arvefjende *Rusland*, og da han tillige forlangte nye Ofre af det forarmede [og] forgjældede Rige og gjorde sig bestandig mere forhadet hos Adelen, som ejede alt, var ej andet venteligt, end hvad der skete, da han mistede Livet ved en adelig S sammensværgelse 1792 og døde uden at beklages, selv af de Bønder, han vel havde smigret, men rørt paa det ømme Sted ved at gjøre Brændevins-Brændingen, som før var fri, til et Kron-Monopol.

Nu har vi kun *Fædernelandet* tilbage at betragte, før vi vende Øjet til Tidens store Begivenhed; og blot for vor Deltagelse i Krigen mellem Sverig og Rusland var det ikke værdt at sinke sig; men som Ordsproget siger: at til Vennehus er aldrig Omvej, maa vi ogsaa sige, at hvem der kan forbigaa sit Fæderneland, han *har* intet, og det har dog til visse alle Dannemænd.